

УДК 334.726(045)

Путятін Е. І.

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто особливості розвитку діяльності транснаціональних корпорацій в умовах посилення глобальної регіоналізації. Обґрунтовано вплив територіального фактору на розподіл торговельних потоків, міграції капіталу та робочої сили. Надано характеристику особливостей інтеграційної взаємодії сучасних організаційних структур ТНК в регіонах тріади світової економіки.

Ключові слова: глобалізація, регіоналізація, регіони тріади, ТНК, міжнародний регіон.

Постановка проблеми. Процеси транснаціоналізації та регіоналізації перетворилися на основний структуроформуючий фактор розвитку світового господарства. Роль ТНК у світовому господарстві постійно зростає і виявляється через збільшення руху ресурсів виробництва і торгівлі, стимулювання зростання та економічної ефективності, посилення конкуренції на ринку, поглиблення інтеграція на мікро- та на макrorівнях. Поглиблення процесів регіональної інтеграції, посилення ролі міжнародних регіонів у світовому господарстві впливають на вибір стратегій діяльності ТНК. Відповідно, актуальним стає дослідження особливостей та характеру діяльності ТНК в основних регіонах тріади світової економіки із визначенням регіонального та/або глобального характеру стратегій їхнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічних дослідженнях [1-3] визначається, що за сучасних умов поширення та поглиблення інтеграційних процесів відбувається зближення національних економік з точки зору територіально-просторового аспекту одночасно із розвитком нових форм економічної діяльності суб'єктів світового ринку. Однак ця конфігурація значною мірою залежатиме від впливу процесів глобальної та регіональної інтеграції, в результаті поширення яких світове господарство визначається як єдина система, в якій взаємодіють відповідні сектори – національні і регіональні [4, с. 51].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Посилення глобалізаційних процесів, поглиблення регіоналізації у світовому господарстві дозволяють визначити нову якість світо господарської динаміки, яку відображає процес глобальної регіоналізації, особливості якого, у свою чергу, мають враховувати у своїй діяльності сучасні транснаціональні компанії. Саме тому особливої актуальності набувають дослідження стратегій діяльності ТНК в умовах розвитку глобальної регіоналізації.

Метою статті є дослідження особливостей регіоналізації діяльності ТНК з урахуванням економічного потенціалу регіонів тріади світової економіки.

Вклад основного матеріалу. Регіоналізація виступає процесом регіонального структурування простору, а також повноцінного включення регіонів до економічного, соціального та політичного життя на національному і транснаціональному рівнях. Основна частина міжнародних економічних відносин припадає сьогодні на головні регіони тріади світової економіки: європейський, північноамериканський та азійсько-тихоокеанський, в яких зосереджено економічну активність суб'єктів світового господарства. Територіальний фактор суттєво впливає на розподіл регіональних

торговельних потоків, міграції капіталу та робочої сили. У рамках сучасної тріади світової економіки сьогодні забезпечується виробництво 71,1% світового ВВП, питома вага тріади у світовому експорті товарів та послуг становить 72,5% (в тому числі товарів – 71,1%, послуг – 78,0%), загальному обсязі прямого іноземного інвестування – 72,1%, прямого закордонного інвестування – 81,2%, міжнародних резервів – 55,6%.

Організаційна структура ТНК стрімко розвивається. Якщо у 1970 році їх кількість становила близько 7 тисяч, у 2000 році – 60 тисяч, то на початок 2010 року у світі нараховувалося 82 тисячі ТНК, які мали 810 тисяч своїх філій. Інтеграційна взаємодія сучасних оргструктур ТНК характеризується тим, що значну частину їх міжнародних операцій зосереджено саме на регіони тріади, у межах яких компанії конкурують за становлення контролю над регіональним ринком з використанням відповідних регіональних стратегій [5, с. 134]. Лише 2% ТНК сьогодні можуть бути віднесені до глобальних за характером обсягів продажів у регіональному аспекті, у той час як 84% ТНК мають понад половини всіх обсягів продажів саме на внутрішньому ринку своєї частини тріади, а 100 найбільших ТНК світу є, головним чином, основними суб'єктами міжнародного бізнесу, розташованими саме в країнах тріади [6].

Таким чином, саме на основні регіони тріади світового господарства припадає економічна діяльність ТНК, які активно застосовують регіональні стратегії свого розвитку. Сприяє цьому процесу й наявність значного кола регіональних інтеграційних угод, які спрямовано на спрощення процедур торгівлі та інвестиційної діяльності, а відтак поставки в межах виробничої кооперації будуть й надалі збільшуватися.

Рис. Регіональний напрям розподілу ділової активності ТНК

Примітка: побудовано автором на основі аналізу джерела [6]

На глобальні виробничі системи, які контролюються ТНК сьогодні припадає близько 80% міжнародної торгівлі [7]. Значення регіональних

зв'язків між виробничими системами є більшим, ніж міжнародних, особливо для регіонів тріади. ТНК координують глобальні виробничі системи через складну систему взаємодії постачальників, використовуючи різні режими управління.

Регіоналізація діяльності ТНК залежатиме від сфери їх діяльності [5, с. 133-134]. Якщо у виробничій сфері компанії зосереджують діяльність на виробництві та збиранні продукції безпосередньо на місцях реалізації (що є цілком логічним з точки зору отримання економії за рахунок транспортних витрат), то сфера обслуговування є ще більше локалізованою, оскільки безпосередньо пов'язана з процесом надання та споживання послуг.

Аналіз наукових джерел [8-11] дозволяє визначити декілька сучасних аспектів дослідження процесів регіоналізації: географічний (територіальний), політико-адміністративний, геополітичний, економічний, культурний тощо. Відповідно, розподіл територій за певними територіальними утвореннями визначає сутність географічної регіоналізації. У свою чергу, поділ територій за адміністративно-територіальним принципом визначає сутність політико-адміністративної регіоналізації. Задля вирішення конкретних геополітичних завдань розвитку території можливе утворення певних блоків (союзів) конкретних територій (країн, регіонів), що, відповідно, визначатиме сутність геополітичної регіоналізації. Економічна регіоналізація пов'язана з формуванням економічної єдності та однорідності в межах конкретної території. Соціальні, культурні, історичні особливості розвитку територій визначають особливості розвитку культурної регіоналізації, що призводить до визначення соціальної єдності певної території. У свою чергу, принципом, за яким відбувається територіальна організація зазначених процесів і є регіоналізмом [12, с. 5]. Тобто регіоналізм можна визначити як відповідну систему ідеологічних орієнтацій, які визначають сутність певного громадського руху задля укріплення регіонів як суб'єктів політичних та управлінських відносин, що вимагає цілеспрямованої діяльності по формуванню певних регіональних політичних інститутів [13, с. 396], у тому числі із використанням практик укладання інтеграційних угод різного типу. Відповідно, регіоналізм може розглядатися і як певний проект, організований країною (або групою країн) задля реорганізації конкретного регіонального простору в парадигмі економічної та політичної залежності [14, с. 2].

Розвиток регіоналізму забезпечується двома шляхами, що, на думку М. Кітінга [15], визначає два типи регіоналізму: знизу-догори (політичний рух регіональних еліт, спрямований на посилення ролі регіонів) та зверху-вниз, кожен з яких визначається пошуком більш ефективної моделі регіонального розвитку та знаходиться під впливом дії

різноманітних чинників, які умовно можна поділити на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. На нашу думку, внутрішні чинники розвитку регіоналізму пов'язані не тільки з економічними, політичними, культурними, історичними особливостями розвитку територій. Особливий вплив на характер розвитку регіоналізму забезпечують чинники транснаціонального характеру, які пов'язані з поширенням та поглибленням інтеграційних процесів, регіоналізацією діяльності ТНК. Під комплексним впливом усіх факторів здійснюється формування нових регіональних утворень у світовому господарстві та посилюються процеси глобального регіоналізму.

Одночасний і синхронізований спад зовнішньоторговельних операцій в усіх регіонах світу, є свідченням значного поширення міжнародних ланцюгових поставок [16, с. v]. Однак їх розповсюдження містить і певні ризики для розвитку національних економік, в першу чергу екологічні, соціальні, а також через глобальні виробничі системи національні економіки стають більш вразливими від зовнішніх шоків, що вимагає відповідних напрямків економічної політики країн.

Оскільки інтеграційна взаємодія країн світу має специфічні ознаки об'єктивної природи та суб'єктивної зумовленості процесів регіоналізації, це дозволяє виділити відповідні моделі регіональної економічної інтеграції, розвиток яких відбувається під впливом конкретних мікроекономічних, макроекономічних, геополітичних детермінант [5, с. 176-228], а саме: європейську, північноамериканську та азійсько-тихоокеанську. З урахуванням розвитку саме цих моделей регіональної інтеграції формують свою стратегію ТНК.

Висновки і пропозиції. Регіоналізація діяльності ТНК забезпечує особливий вплив на характер розвитку регіоналізму. Основна частина міжнародних економічних відносин, які реалізують ТНК, припадає сьогодні на головні регіони тріади світової економіки, в рамках яких компанії активно застосовують регіональні стратегії свого розвитку, у тому числі з урахуванням існуючих регіональних інтеграційних угод, які суттєво мінімізують торговельно-економічні бар'єри.

Значення регіональних зв'язків між виробничими системами в рамках ТНК набуває більшого значення, особливо для регіонів тріади, у межах яких компанії конкурують за встановлення контролю над регіональним ринком з використанням відповідних регіональних стратегій.

Стрімкий розвиток організаційної структури сучасних ТНК свідчить про масштабну корпоратизацію сучасного світового господарства, яка під впливом процесів глобальної регіоналізації вимагає адекватних дій з боку компаній у розробці відповідних стратегій розвитку задля ефективного розвитку в умовах глобального монополізму і глобальної конкуренції.

Список літератури:

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана / М. Кастельс. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
2. Haftel Y. Regional Integration, Signaling, and Foreign Direct Investment: The Case of ASEAN / Y. Haftel. – San Diego CA : International Studies Association Annual Convention, 2006. – 34 p.
3. Lombaerde P. Multilateralism, regionalism and bilateralism in trade and investment: 2006 world report on regional integration / P. Lombaerde. – United Nations Conference on Trade and Development : Springer, 2007. – 277 p.
4. Ключко В. Глобалізація і її вплив на транзиції економіки / В. Ключко // Економіка України. – 2001. – № 10. – С. 51-57.
5. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів : [монографія] / О.В. Булатова. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 386 с.

6. Rugman A. Regional transnationals and Triad strategy / A. Rugman, A. Verbeke // *Transnational Corporations*. – 2004. – Vol. 13, No. 3. – P. 1-20.
7. World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment And Trade For Development [Electronic resource]. – Geneva: United Nations Publication, 2013. – 236 p. // UNCTAD [Official website]. – URL: www.unctad.org/en/docs/wir2013_en.pdf.
8. Дергачев В.А. Регионоведение : [уч. пособие] / В.А. Дергачев, Л.Б. Вардомский. – [2е изд., перераб. и доп.] – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 519 с.
9. Книш М.М. Регіоналізм і регіоналізація у науковому тезаурусі / М.М. Книш // *Географія і сучасність : зб. наук. праць Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. – К. : Вид-во Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 12(22). – С. 3-6.
10. Мазур С.А. Значення економічного регіону в просторовому упорядкуванні національної економіки / С.А. Мазур // *Продуктивні сили і регіональна економіка : збірник наукових праць*. – К. : РВПС України НАН України, 2008. – Ч. 1. – С. 261-264.
11. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія: У 2 т. / Д. Лук'яненко, А. Поручник, Л. Антонюк та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – Т. 1. – 592 с.
12. Jukarainen P. Any space for the postmodern identity? / P. Jukarainen; International conference «Border regions in transition», (14-16 June 1997). – Sartavala; Joensuu : [s. n.], 1997. – 17 p.
13. Европа: вчера, сегодня, завтра / Институт Европы РАН; [ред. кол. РАН; отв. ред. Шмелев Н.П.]. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. – 823 с.
14. Payne A. Introduction: the Political Economy // *Regionalism and World Order* / A. Payne, A. Gamble. – Macmillan, London, 1996. – 250 p.
15. Китинг М. Новый регионализм в Западной Европе [Электронный ресурс] / М. Китинг // *Логос*. – 2003. – № 6(40). – С. 67-116. – Режим доступа : [//www.ruthenia.ru/logos/number/40/07.pdf](http://www.ruthenia.ru/logos/number/40/07.pdf).
16. The Global Information Technology Report 2009–2010. – Geneva : World Economic Forum, 2010. – 417 p.

Путятин Э. И.

Мариупольский государственный университет

ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТНК В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ РЕГИОНАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

Рассмотрены особенности развития деятельности транснациональных корпораций в условиях усиления глобальной регионализации. Обосновано влияние территориального фактора на распределение товарных потоков, миграции капитала и рабочей силы. Дана характеристика особенностей интеграционного взаимодействия современных организационных структур в регионах триады мировой экономики.

Ключевые слова: глобализация, регионализация, регионы триады, ТНК, международный регион.

Putyatin E. I.

Mariupol State University

FEATURES OF TNC ACTIVITIES IN A GLOBAL REGIONALIZATION ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary

Considered the peculiarities of the development of transnational corporations in condition of strengthening of global regionalization. Proved the impact of territorial factors on the distribution of trade flows, migration of capital and labor. Provided characteristic features of integration interaction of modern organizational structures of TNCs in the triad regions of the world economy.

Key words: globalization, regionalization, triad regions, TNCs, international region.

УДК 334.758:330.341.44

Рябець Н. М.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТРАТЕГІЧНІ АЛЬЯНСИ ЯК СПЕЦІФІЧНА ФОРМА МІЖНАРОДНОЇ КОРПОРАТИВНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджено теоретико-практичні аспекти процесів взаємодії підприємств у рамках їх консолідаційних стратегій, що мають на меті формування стратегічних альянсів на глобальних ринках.

Ключові слова: стратегічні альянси, компетенції, глобалізація, автономність партнерів, конкурентна перевага, ринкова сегментація, синергія.

Постановка проблеми. В умовах загострення конкурентної боротьби, формування глобальних ринків, прискорення соціально-економічних та політичних процесів пошук нових ефективних організаційних форм об'єднання став важливим фактором набуття та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Обмеженість ресурсів, зростаючий конкурентний тиск та висока динамічність галузей призводить до поширення різноманітних форм партнерств, які